

ly kiekis ir įvairovė leidžia susipažinti ne tik su metalų apdirbimo lygio kilimu, bet ir kelia mintį apie padidėjusius genčių karinius susidūrimus.

7. Didelis dėmesys skiriamas klasinių visuomeninių santykių raidai. Susiformavusią klasinę visuomenę charakterizuoja turtingųjų diduomenės narių kapuose randami daiktai: sidabriniai papuošalai, įvežtiniai kalavijai, masyvūs žalvariniai papuošalai.

8. Etniniams klausimams nušviesti akmens amžiuje eksponuojami laiviniai kovos kirviai, sietini su indoeuropietiškos virvelinės keramikos kultūros gyventojais, rodomi ir kt. grynai baltams būdingi dirbiniai - gyvatgaliai kapliai. Vėlesniems laikotarpiams - baltiški žalvariniai dirbiniai. Nemaža vietos skiriama žiemgaliams būdingai ginkluotei ir nešiosenai parodyti.

9. Pagrindinė archeologinės ekspozicijos medžiaga papildyta 4-iais išanginiais tekstais, 4-mis schemomis, 10-čia fotonuotraukų, 2-iem rekonstrukciniais piešiniais, eksponatų pavadinimų etiketėmis. Ji supažindina su Šiaulių zonos archeologinių paminklų paplitimu, parodo žemaičių ir žiemgalių genčių ribas, primena kai kurių I-VIII a. paminklų tyrinėjimų akimirkas ir leidžia susidaryti žymiai platesnį nešiosenos ir ginkluotės vaizdą.

V. R u z a s

NUMIZMATIKA IEM II SALĖS EKSPOZICIJOJE (įrengta 1968 m.)

1. Muziejaus II salės ekspozicijoje, pasakojančioje apie Lietuvos valstybės XIII-XVII a. po-

litiką, ekonomiką ir kultūrą, šalia kitos ekspozicinės medžiagos panaudotos monetos ir medaliai.

2. Ekspozicijoje jie rodomi kaip istoriniai dokumentai. Temoje "Lietuvos valstybė XIII-XV a." monetos ir lydiniai parodo Lietuvos valstybės piniginės sistemos evoliuciją. Prie Žalgirio mūšio laikotarpio ginklų eksponuojamas ir pinigų kompleksas, kurį sudaro lietuviškieji ilgieji, pirmosios kaltinės XIV-XV a. monetos, XV a. Prachos grašių lobis, XI-XIII a. Kijevo grivena. Dar kartą lietuviškuosius ilguosius matome eksponuotame XIII-XIV a. Stakliškių lobyje.

3. Vėlesnių laikotarpių ekspozicijoje idėja atskleista fragmentiškiau. Temoje "Lietuva XVI-XVII a." po Stepono Batoro ir Zigmanto III Vazos portretais eksponuojamos šių valdovų monetos, XVI a. monetų lobis iš Senasalio (Vilniaus raj.). Šalia eksponatų, pasakojančių apie LDK karus su Švedija, rodomi ir švedų pinigai (klipos), kurie pasižymi savo forma ir svoriu (14 kg.). Prie klipų matome lietuviškų pinigų lobį iš XVII a. (Kalnabridžiai, Vilniaus raj.). Tarp kitų nominalų monetų, jame išsiskiria taleriai.

4. Lobiai daugiau charakterizuoja prekybos, socialinės nelygybės klausimus.

5. Praturtinti ekspoziciją galima būtų eksponuojant monetas temoje "Lietuva XV a. pab. - XVI a." Originalus pakeitus muliažais, reikėtų eksponuoti auksinius LDK pinigus. LDK išdo veiklai parodyti šalia dokumentų galima būtų eksponuoti ir pinigus, ir skaičiavimo žetonus išdininkams, kurių keletas yra muziejaus fonduose.

6. Medaliai panaudoti ekspozicijoje nušviečiant Lietuvos vidaus ir užsienio politiką. Ekspozicijoje matome 44 medalius. Jie atspindi XIV-

XVII a. įvykius ir asmenis, papildydami ekspozicijos iliustracinę medžiagą.

7. Temoje "Lietuvos valstybė XIII-XV a.", šalia Jogailos ir Vytauto privilegijų fotokopijų rodomi nauji XX a. pradžios medaliai: "Gediminas", "Vytautas Didysis", "Vilniaus miestui 600 metų", "Vladislovas Jogaila", "Jadvyga", "Žalgirio mūšiui 500 metų". Šie medaliai papildo grafinę medžiagą parodant ir akcentuojant Lietuvos valstybingumo (Didžiojo kunigaikščio valdžios, sostinė), kovos už nepriklausomybę (Žalgirio mūšis) klausimus.

8. Temoje "Lietuva XV a. pab.- XVI a." matome Jogailaičių dinastijos kunigaikščių atvaizdus plokštelėje (Lenkija XVIII a. pab.), medalius "Aleksandras", "Žygimantas Senasis", "Karalienė Bona".

9. Daugiausia medalių (29) eksponuojami temoje "Lietuva XVI-XVII a.". Išsiskiria kompleksas - sidabrinė plokštelė, kurioje iškalti LDK ir Lenkijos karalių atvaizdai (Lenkija, XVIII a. pab.). Liublino unijai parodyti vietoj tiesioginio kello - eksponuoti akto kopija, panaudoti medaliai: "Žygimantas Augustas", "Kova", "Lietuvos-Lenkijos unijai 300 metų". Medaliai unijos faktą giliau atskleidžia. Šalia LDK žemėlapiu, eksponuojamas 21 medalio kompleksas. Vienas jų skirtas LDK etmonui Karoliui Chodkevičiui, pasižymėjusiam kare su švedais. Tai vienintelis medalis ekspozicijoje, kuriame vaizduojamas ne valdovas. Šeši medaliai skirti LDK Jonui Kazimierui. Šie medaliai smulkesni už kitus, todėl ir jų skaičius didesnis ekspozicijoje.

10. Medaliai gražiai papildo ekspozicijos iliustracinę medžiagą (litografijas, paveikslus), pakeičia kopijos eksponavimą (Liublino unijos parodymas). Medalių ir monetų rodymas temoje

"Lietuva XVI-XVII a." ne visiškai pritaikytas dėl per žemai įrengto horizontalaus ekspozicinio ploto. Kitur monetos ir medaliai yra geriau matomi.

E. Gričiuvienė (Vilnius)

AKMENS AMŽIAUS EKSPOZICIJA LTSR ISTORIJS IR ETNOGRAFIJOS MUZIEJUJE (įrengta 1977 m.)

1. Ekspozicijos idėja - parodyti Lietuvos gyventojų kultūros raidą nuo jų įsikūrimo iki žalvario amžiaus pradžios. Įžangoje mamuto ilčių dalys ir dantys bei Europos apledėjimų žemėlapis apibūdina laikotarpį iki žmogaus pasirodymo.

2. Paleolito ir mezolito medžiaga eksponuota atskiromis stovyklomis bei atskirais titnaginių dirbinių tipais, o mezolite ir kaulinių, parenkant ypač būdingą ir ryškiai skirtingą nuo vėlyvesnių laikotarpių. Šalia stovyklaviečių paplitimo ir Joldijos bei Ancylaus ežero žemėlapiai.

3. Ankstyvojo ir viduriniojo neolito skyriaus įžangoje - gludinti akmeniniai ir titnaginiai kirveliai, pabrėžiantys naujos technikos atsiradimą. Antrajame plane - Litorinos jūros ir neolitinių gyvenviečių paplitimo žemėlapiai.

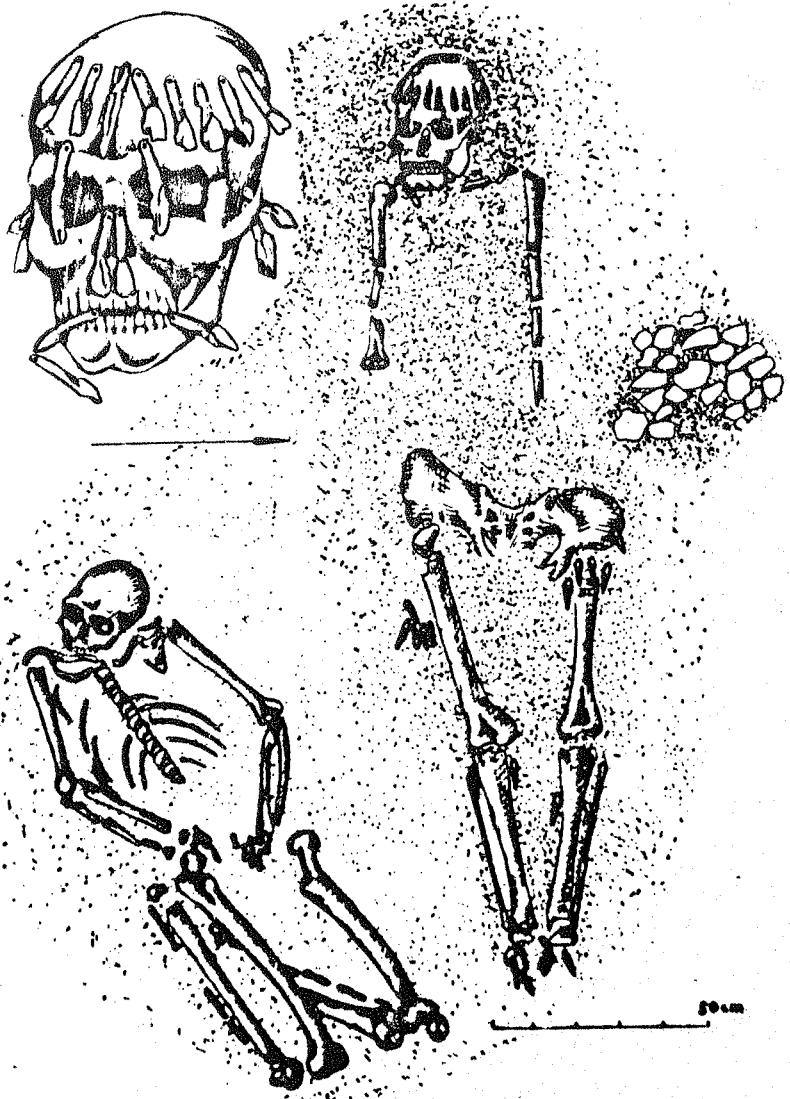
Šiam laikotarpiui nušviesti, turėdami pakankamai medžiagos, išryškinome atskiras temas:

a) Visuomeninis ūkis ir žvejyba demonstruojama restauruotais tinklais, pasvarais, plūdėmis, žuvišakėmis, butiniais. Luoto modelis atstovauja tikriems to meto luotams.

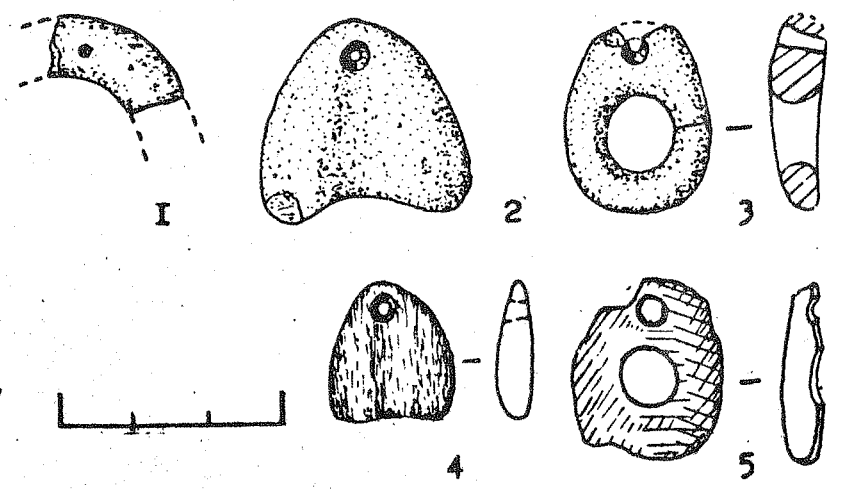
Sutrupinimai

- AKM - Alytaus kraštotyros muziejus
- JEM - Lietuvos TSR istorijos ir etnografijos muziejus
- KKM - Kretingos kraštotyros muziejus
- KVIM - Kauno valstybinis istorijos muziejus
- LDM - Lietuvos TSR dailės muziejus
- KMN - Nacionalinis muziejus (Krokuva)
- WMN - Nacionalinis muziejus (Varšuva)
- PKI - Paninklų konservavimo institutas
- ŠAM - Šiaulių "Aušros" istorijos ir etnografijos muziejus
- TIM - Trakų istorijos muziejus
- TKM - Telšių kraštotyros muziejus
- UKM - Utenos kraštotyros muziejus
- VČDM - Valstybinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus
- VE - Valstybinis Ermitažas
- PMUM - Rygos miesto ir jūreivystės muziejus

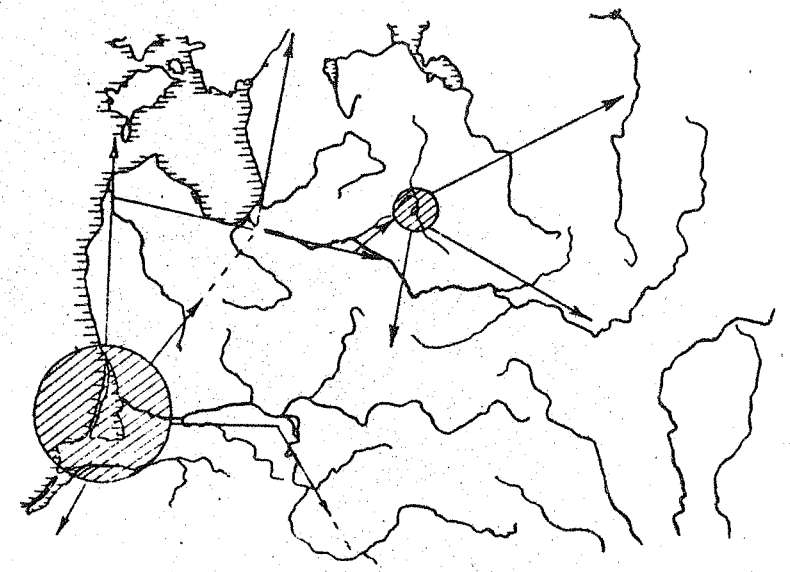
ILIUSTRACIJOS

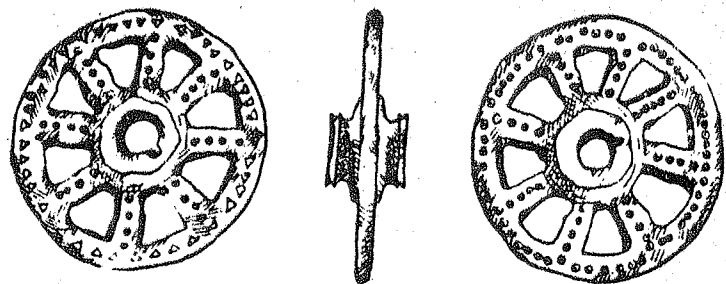
1 pav.

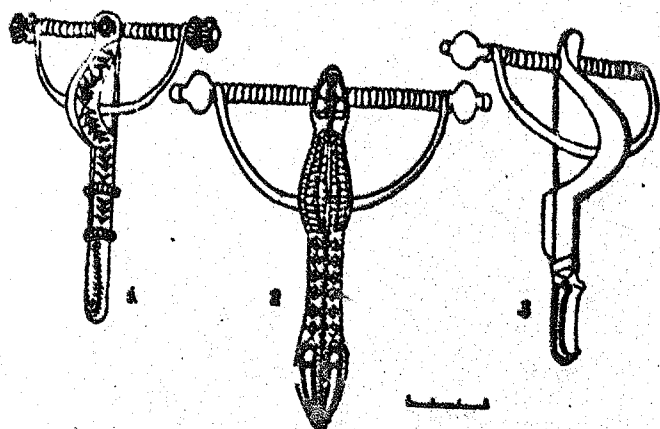
2 pav.

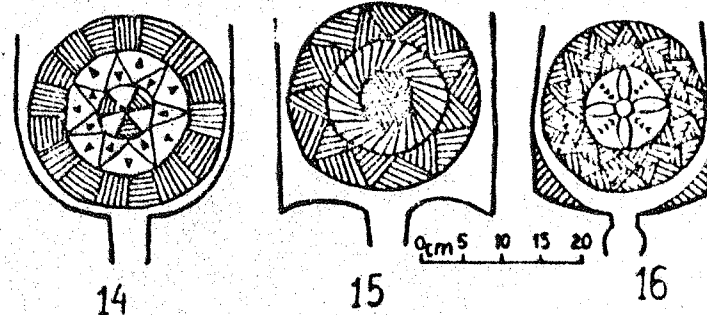
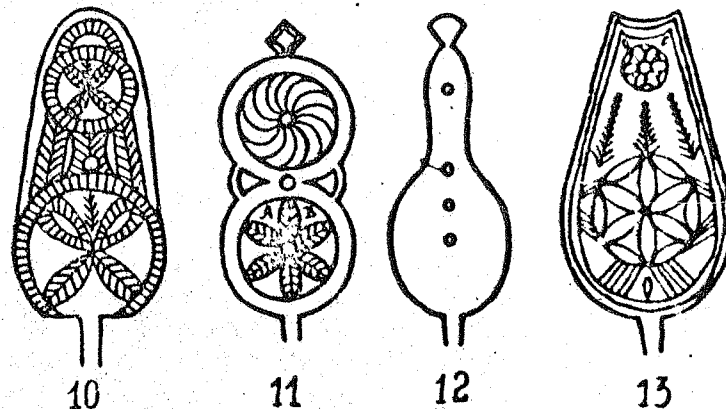
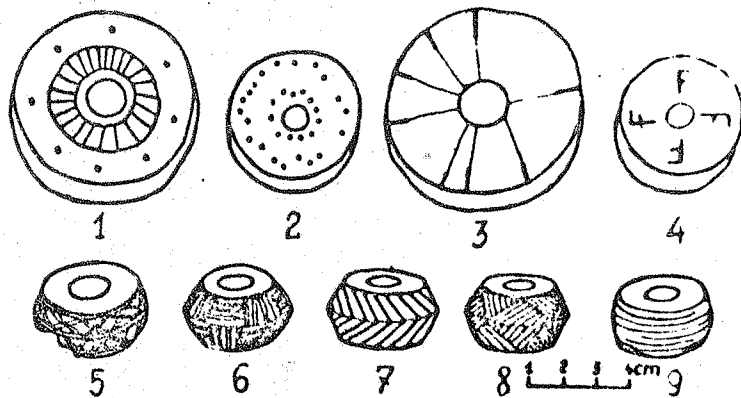
3 pav.

4 pav.

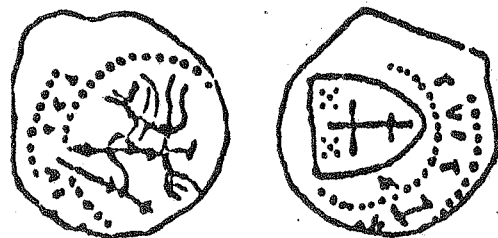
5 pav.

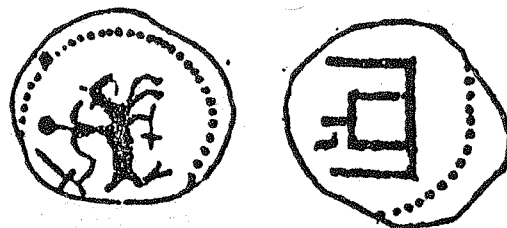
6 pav.

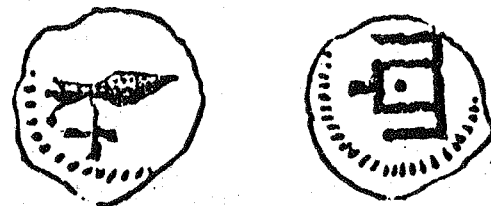
7 pav.

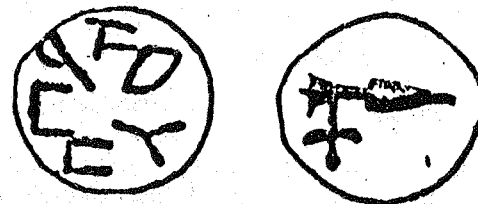
IV

III

II

I

8 pav.

TURINYS

Pratarmė	1
A. Jankevičienė. Šiandieninių muziejų uždaviniai	2
1. Muziejinkystė	
B. Lukošiuūtė. "Aušros" istorijos ir etnografijos muziejaus archeologinė ekspozicija	5
V. Ruzas. Numizmatika IEM 2 salės ekspozicijoje	6
E. Gričiuvienė. Akmens amžiaus ekspozicija LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	9
N. Antušaitė, E. Spudytė. Archeologijos ir numizmatikos fondai Telšių kraštotyros muziejuje	12
S. Biečiauskas. Šiaulių "Aušros" muziejaus monetų lobiai	14
D. Butkus. Kretingos kraštotyros muziejaus monetų lobiai	17
A. Butrimas. Kaulo bei rago dirbinių konservavimas LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	18
R. Paškevičius. Ekspонатų apsauga nuo žalojančio poveikio LTSR istorijos ir etnografijos muziejuje	20
N. Černiavskij, N. Zdanovič. Archeologinių kasinėjimų medžiagos paruošimas muziejui	22
M. Eiche. Faleristikos kolekcijos mokslinio tyrimo ir sisteminimo principai Rygos miesto istorijos ir jūreivystės muziejuje	23

2. Archeologija	
A. Butrimas. Neolito kapai iš Donkalnio (Telšių raj.)	26
A. Girininkas. Pirmieji gintaro keliai rytų Europą	28
B. Salatkienė. Kalnelių (Šiaulių raj.) II-IV a. pilkapiai	29
V. Kazakevičius. Žalvarinis ratelis iš Plinkaigalio (Kėdainių raj.)	31
K. Rickevičiūtė. Retos segės iš Lazdininkų (Kretingos raj.)	33
L. Murnikaitė. Gintaro dirbiniai Lazdininkų (Kretingos raj.) kapinyne	34
A. Blūjienė. Alinkos-Raistinės (Trakų raj.) pilkapiai	36
E. Svetikas. Didžiasalio (Lazdijų raj.) kapinynas	37
K. Mikaila, G. Vaitkevičius. Kai kurie Vilniaus XVI-XVII a. raudono molio plokšnių keramikos tyrimai	38
A. Kuncevičius. Dėl akmenų smailiadugiškais dubenimis paskirties	41
A. Čepaitienė. Verpimo įrankių ornamentikos problemos	42
V. Ksenzov. Naujas mezolitinis paminklas netoli Krasnovkos kaimo (Svetlogorsko raj.) prie Berezinos upės	45
E. Zaikovskij. Neolitinių gyvenviečių tyrinėjimai Dysnos upės baseine	46
A. Vasks. Rytų Latvijos keramika vėlyvajame žalvario ir ankstyvajame geležies amžiuje (I tūkst. pr.m.e.)	48

A. Radinš. Pilkapių laidojimo papročiai Rytų Latvijoje II tūkst. I-je pusėje (pagal Rezeknės raj. medžiagą)	50
3. Numizmatika	
R. Senapėdis. Šiaulių kaimo (Širvintų raj.) Prahos grašių lobis	53
V. Aleksiejūnas. Pirmosios lietuviškos kaltinės monetos	56
E. Svetikas. XVI-XVII amžių monetos Liepalingio (Lazdijų raj.) senkapiuose ...	58
E. Ivanauskas. Seredžiaus numizmatinė medžiaga (XVI-XIX a.pr.)	60
R. Klimavičius. Pirmasis Lietuvos-Lenkijos valstybės ordinas	62
E. Rimša. Radvilų karstų Kėdainiuose identifikavimo klausimu	63
Š. Bektenejev. Piniginė apyvarta šiaurės-rytų Baltarusijos teritorijoje (XIII-XIV a.a.)	66
Sutrupinimai	68
Ilustracijos	69

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие	1
А. Янкявичене. Задачи современных музеев	2
1. Музееведение	
Б. Лукошюте. Археологическая экспозиция в музее истории и этнографии "Аушра"	5
В. Рузас. Нумизматика в отделе экспозиции феодального общества Литвы (11 зал музея истории и этнографии ЛитССР)	6
Э. Гришовене. Экспозиция каменного века в музее истории и этнографии Литовской ССР	9
Н. Антушайте, Е. Спудите. Фонды археологии и нумизматики в Тельшяйском краеведческом музее	12
С. Беяускас. Монетные клады в Шяуляйском музее "Аушра"	14
Д. Буткус. Монетные клады в Кретингском краеведческом музее	17
А. Бутримас. Консервация изделий из кости и рога в музее истории и этнографии Литовской ССР	18
Р. Пашкявичюс. Охрана экспонатов от негативного воздействия света в музее истории и этнографии Литовской ССР	20
Н. Чернявский, Н. Зданович. Опыт подготовки в музеефикации материалов археологических раскопок	22
М. Эйхе. Принципы научного исследования и систематизации коллекции фалеристики музея истории	
г. Риги и мореходства	23

2. Археология

А. Бутримас. Неолитические погребения в Донкалнис (Тельшяйский р-он).....	26
А. Гирининкас. Первые пути янтаря в Восточную Европу	28
Б. Салаткене. Курганы 11-1У в.в. в Калняляй (Шяуляйский р-он)	29
В. Казакялячюс. Бронзовый колесик из могильника Плинкайгалис (Кедайняйский р-он)	31
К. Рицкявичюте. Редкие фибулы из могильника Лаздиянкай (Крётингский р-он)	33
Л. Мурчикайте. Янтарные изделия в мужских погребениях из могильника Лаздиянкай (Крётингский р-он)	34
А. Елюене. Курганы Алинкос-Райстинес (Тракайский р-он)	36
Е. Святикас. Могильник в Диджясалис (Лаздияйский р-он)	37
К. Микайла, Г. Вайткявичюс. Некоторые исследования Вильнюсской красноглинистой тонкостенной керамики ХУ1-ХУП в.в.	38
А. Кунцевичюс. О назначении остродонных камней с тазообразной выемкой	41
А. Чяпайтене. Проблемы орнаментики прядильных инструментов	42
В.П. Ксензов. Новый памятник эпохи мезолита у д. Красновка Светлогорского р-на) на Березине	45
Э.М. Зайковский. Раскопки неолитических поселений в бассейне р. Дисны	46
А. Вакс. Керамика Восточной Латвии в эпоху поздней бронзы и в начале железного века (1 тысяча до н.э.)	48
А. Радиньш. Курганный погребальный обряд в Восточной Латвии в первой половине 11 тысяч н.э.	50

3. Нумизматика

Р. Сянапедис. Клад Пражских грошей из д. Шяуляй (Ширвинтский р-он)	53
--	----

В. Аляксёюнас. Первые чеканные монеты Литвы	56
Э. Святикас. Монеты (ХУ1-ХУП в.в. в погребениях могильника Лейпалингис (Лаздияйский р-он)	58
Э. Иванушас. Нумизматический материал из Сярджюс (ХУ1-нач. Х1Хв.в.)	60
Р. Климавичюс. Первый орден Литовско-Польского государства	62
Э. Римша. К вопросу идентификации гробов Радзивилов в Кедайняй	63
Ш.И. Бектенеев. Денежное обращение на территории Северо-восточной Белоруссии (ХШ-Х1У в.в.)	66
Сокращения	68
Иллюстрации	69

Ats. redaktorė A. Jankevičienė
Redaktorė R. Rimantienė

Archeologinės ir numizmatinės medžiagos
komplektavimas ir konsekvavimas

Pasirašyta spausdinti

Tiražas 500 egz. Kaina 0,80 rb.

Spaudė Motiejaus Šumausko sp. Vilniuje, Straz-
delio 1

Užsak. Nr. 549 5 sp. lankai